

משך ימים מספר השתוללו אנשי הדטתור. פה ושם הותקפה תחנת משטרה, הוצתה חוות מתושבים צרפתים, נדקר חנותי יהודי. אולם בצרפת עצמה לא הוקדשה לדברים תשומת לב מיוחדת — ידיעות על התפרצויות של אספסוף ערבי לא היו יותר דבר חדש.

והרי גם ידוע כי הטוניסאים שקטים ושלווים מטבעם, תמיד חיו ותמיד יחיו בשלום עם הצרפתים. הצרפתים חזרו כמה פעמים על המימרה הצבאית המקובלת בין תושבי אפריקה: "המארוקאים הם אריות, בני אלג'יריה הם גברים והטוניסאים הם נשים" והשקטו את דאגותיהם.

עד אשר נדקר, ליד שער באב אל-ג'יד, קולונל צרפתי למוות. היה זה הקולונל גורברט דוראן, מוזיקאי החיילים הצר- פתים בצפון אפריקה, דמות ידועה ומכובדת בעיר סוס אשר בה בחר כעיר מושבו. כאשר הגיעוהו שמועות על אישקט מאחורי החומות בעיר הערבית התיישב הקולונל על גיפ ודהר אל מקום המהומות, בטוח בכוח השפעתו על הילידים.

כעבור דקות ספורות, נפח הקולונל הזקן את נשמתו כש- אנחת-תמהון על שפתיו: קשה היה לו להאמין כי אמנם מסוגל ההמון הערבי לאזור את העזו להורגו. תמהון זה התפשט, עד כי גם הממשלה לא ידעה כיצד קרו הדברים, כיצד הפכו "הנשים" הטוניסאים ללוחמים מתמרדים.

הסברה הרשמית הראשונה היתה: זהו נגע מסוכן אך מוגבל לקומץ תועמלנים ועיר מחסידי אל-דטתור אל-ג'יד של בורג'בה. נקבע כי מספר המפגינים בעיר טונים בת 365.000 התושבים לא עלה אף פעם על 15.000 ולכן אין המרד יכול להקרא תנועה עממית המונית.

נמות! נמות!

לעומת זאת קבעו הצרפתים כי מנהיגי המרד מאורגנים היטב, מושבעים להגשמת שאיפותיהם בכל מחיר. בפעולות שיהיו נרחבות בדרום טוניסיה גילו הצרפתים מחסן נשק ענק עם אלפי רובים, תת-מקלעים, רימונים וכדורים — "אחד מרבים הנמצאים, ללא ספק בידי הלאומניים".

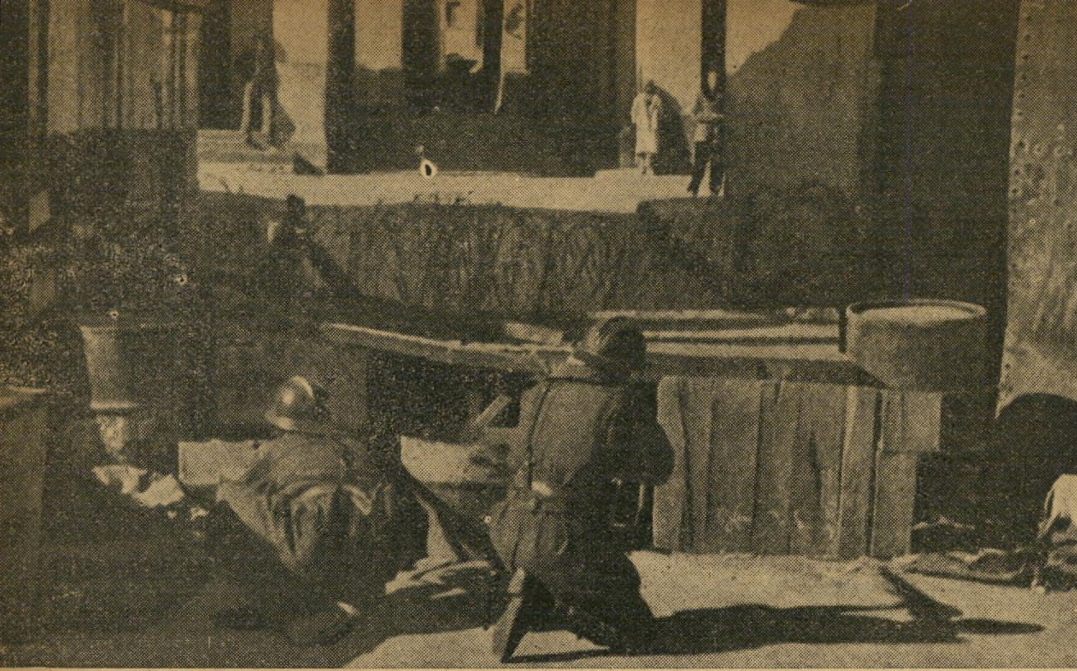
הם ניסו בכל האמצעים למנוע התקהלויות בערים, הטילו הגבלות על התנועה. אולם ההמונים הצליחו בכל זאת להפגין — הלחיות אחר ארונות מתים ריקים הפכו כהרף עין הפגנות סוערות כשמי המפגינים פורץ המנון הדטתור: "נמות! נמות!"

לאחר שלושה שבועות של פעולות צבאיות נמרצות הצליחו הצרפתים לחסל למעשה את המרד בערים הגדולות. רק התפרצו- יות נקמה קצרות או מעשי חבלה חטופים עוד נשארו להעיד על שינוי היחסים בארץ שנתנה עד כה דוגמה של אושר קולוניאלי.

אולם לא בכל הארץ הצליחו הצרפתים "להשכיך שלום". 26.000 חיילים צרפתים סירו ברחבי הארץ, לגיונר מזוין בתת- מקלע ניצב כל 300 מטר על כביש סולימן — קורבא בצפון טוניסיה. אך למרות כל זה היה הגנרל גרביי, המפקד העליון הצרפתי, נאלץ להודיע לפאריס: "קיימים ארבעה ריכוזי מחתרת.

שניים בהרי כף בון (בצפון הארץ) אחד מדרום לסוס (על חוף הים התיכון) ואחד בשטח ההרי סביב קאירואן (במרכז הארץ). כדי לחסל אותם דרושות שש דיביזיות סדירות. לעת עתה אני נאלץ להסתפק בכיתורם".

ייתכן שהערכתו הצבאית של הגנרל הצרפתי היתה נכונה. בכל אופן נמנעה ממשלת פאריס מלשגר את שש הדיביזיות כי מנסיונה המר (בעיקר בהודו-סין) למדה כי אין להבות השאיפות לעצמאות ניתנות לכיבוש אם אי-פעם הוצתו בקרב העם. היא בחרה בדרך השנייה: היא הכריחה את המורדים להבליג, לרדת למחתרת ולחכות עד למרד הבא.

מקום הרצח. ליד שער זה, באב אל-ג'יד, בעיר סוס, נדקר למוות הקולונל דוראן. רצח זה זעזע את דעת הקהל הצרפתית, הביא אחריו פעולות גמול חריפות. מיד לאחר המעשה הקים הצבא מחסום.

פרס לילד. ילד זה, בן 10, נעצר וברשותו אקדח. הוא סיפר שעבור רצח כל צרפתי הובטח לו פרס.

עוצר במדון. מיד עם פרוץ המאורעות הוטל על חביב בורג'בה עוצר בית. בתמונה למעלה: חדרו במלון דה-פרנס.

מלח צרפתית. טור טנקים זה הוא חלק מן התגבורת הרבה אשר הוזקה לטוניסיה מכל הבסיסים הצרפתיים בצפון אפריקה וצרפת עצמה. בין היתר נשלחו גם יחידות נחיתה של קומנדו.

סיוור יומי. יחידת משטרה צרפתית יוצאת לסירה היומית על נגות הבתים הערביים. נקודת המוצא: תחנת המשטרה בעיר מוקנין, אחת הנקודות אשר נכבשו בידי המורדים בפרוץ המהומות.